

fætte Indfæstning eller Landgilde, men at regulere den, ikke at fastsætte den absolute Arvefølge, men at regulere den fra den ene Fæster til den anden. Det er saa let at være paa Superlativet og fremstille sine Modstanderes Mening som overspændt og umulig. Men vi ere blevne inden for Grændserne af det Gjorlige og Mulige, thi det er gjorligt at fastsætte en Landgilde, en aarlig Afgift, som udvikler sig efter en vis Regel; det er gjorligt at fastsætte Indfæstningen saaledes, at den faaer en vis bestemt Betydning; det er gjorligt at fastsætte Dverdragelsen af Fæstestederne til visse Personer med Hensyn paa den ene Side til Godsseiernes Vel og paa den anden, til Familiernes Adkomstret. Alt dette er ikke alene gjorligt, men endogsaa en ganske simpel Følge af den fornøftige Tanke, der ligger i den tidligere Lovgivning, just fordi Grundloven har skaffet det fornødne Underlag, og kræver, at vi skulle udvikle ikke en Bondestand, men udvikle Bondestanden til dens Betydning af Borgere, ligeberettigede med de øvrige Stender i Landet. Det er derfor, at denne Udvikling af Fæsteloven har en ganske anden nutidig Betydning, end den vilde have, om vi opstillede den anden Form. Den anden Form griber man kun til at udvikle, dersom der skulde være mange Modstandere af samme Art som f. Ex. det ærede Medlem fra Kjøbenhavn (Mourier), thi da vilde denne Udvikling blot blive en Demonstration af, hvad der kan gjøres, for at bringe Modstandere til at henvende sig til det Fornøftige. Det er derfor, at jeg høilig beklager, at det omtalte lille Lovforslag, jeg bragte ind, ikke fik Lov til at leve i Thinget; thi det vilde have været gavnligt, om det nu havde ligget ved Siden af os som et Bøvlis for, hvad Thinget kunde gjøre, naar der var gaaet videre i den Retning (Mourier: Skade da, at det faldt!). Ja, stor Skade, at det faldt, men jeg gjør ikke det ærede Medlem nogen Bebreidelse derfor, det var andre Medlemmer, som dengang ikke vare betænksomme nok (En Stemme: Forslaget var uretfærdigt!). § 9, saaledes som den er foreslaaet af Majoriteten, er, idetmindste efter min Opfattelse, gaaet ud fra følgende Betragtning: Hvorledes er Eiendomsbegrebet deelt i Fæstegodset? Hvad eier Godsseieren af Fæste-

godset? Hvorledes er Fæstegodset blevet til? Have vi først fundet Deelen, Arten hos Den, der eier, saa kunne vi maaskee ogsaa finde Bestemmelsesmaaden og Bestemmelsesgrændsen. Godsseieren eier af Fæstegodset det overflødende Product, den overflødende Frembringelse, naar Jordens Bearbejdelse igjennem Fæsteren har afgivet Skatter og Byrder til Staten og Communen samt Underhold for Dyrkeren. Det er det, som Godsbesidderen eier; han eier Intet mere og har aldrig kunnet eie Mere efter hele Fæstelovgivningens Bestaenighed (Hør!), skjøndt den senere Udvikling, som man har givet Landbosforholdene efter det forrige Aarhundrede, har foranlediget, at man er begyndt at troe, at man kunde eie noget Mere. Men tidligere vidste man, at man ikke eiede Mere, idet nemlig de fleste Fæstesteder Intet frembragte for Godsseierne, undtagen Arbejdsraften for hans egen Jord, hvoraf han endog undertiden maatte føde de Bedkommende. Det altsaa, som Godsseieren egentlig eier, er det, som Fæsteren, efterat have levet, dyrket sin Jord og svaret sine Afgifter, kan have tilovers. Dersom man nu kan finde en Bestemmelsesgrund, hvorefter dette nøie kan fastsættes, saa vil dette upaatvilelig være den bedste § 9. Vi have i Udvalget gjort flere forskjellige Forsøg paa at fastsætte dette, men det er ikke lykkedes, ligesom det overhovedet er meget vanskeligt at fastsætte Bestemmelser af den Art. Man har nemlig sagt, jeg troer med Uret, men man har sagt, at en Taxation efter Productionsevnen eller Frembringelsesevnen af Fæstestederne vilde være forbunden med større Vanskelighed og større Usikkerhed, end en Taxation efter disse Fæstesteders Værdie i det Hele i Handel og Vandel. Vi have altsaa været nødte til at gaae ind paa denne Betragtningssaaade; det er Vanskeligheden ved Taxationer, som have ført os over derpaa, men saasnart vi altsaa vare komne til at maatte gaae en anden Vej med Taxationer, saa maatte vi ogsaa komme til en anden Bestemmelse med Hensyn til den Deel, som Fæsteren skulde have i den hele Værdie. At Godsseieren kun eier Fæstegodset med Indskrænkning, det har selv min ærede Nabo indrømmet. Af Indskrænkningerne har han vel søgt at overføre alene Bestemmelserne i Anordningen